

ƏKİNÇİLİK ELMİ-TƏDQIQAT İNSTİTUTU – 70 İL

Cari ildə Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, Aqrar Elm və İnnovasiya Mərkəzi Əkinçilik Elmi-Tədqiqat İnstitutunun 70 yaşı tamam olur. Fəaliyyət göstərdiyi illərdə Əkinçilik Elmi-Tədqiqat İnstitutu respublikada taxılçılıq sahəsində aparıcı tədqiqat mərkəzi olmaqla yanaşı, ölkənin ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsində misilsiz xidmətlər göstərmişdir. Keçdiyi şərəfli yolda müəyyən çətinliklərlə qarşılaşmasına baxmayaraq, dövrün tələblərinə uyğun olaraq tədqiqatlara yanaşmalar dəyişmiş, zaman axarında bir-birini əvəzləyən alimlər sələflərinin elmi irsini daha da inkişaf etdirmiş, yerinə yetirilən çoxsaylı kompleks fundamental və tətbiq xarakterli elmi işlərdə bitkilərin məhsuldarlığı və keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması, mütərəqqi becərmə texnologiyalarının yaradılması istiqamətlərində mühüm nailiyyətlər əldə edilmişdir.

1945-ci ildə SSRİ Elmlər Akademiyasının Azərbaycan filialının bazasında Azərbaycan Elmlər Akademiyası təsis edildikdən sonra, SSRİ Nazirlər Sovetinin “Azərbaycan SSR-in kolxoz və sovxozlarında buğda və pambıq istehsalının artırılması tədbirləri haqda” 20 may 1950-ci il tarixli 2117 sayılı və Azərbaycan K(b)P MK-nın və Nazirlər Sovetinin “Azərbaycan SSR-in kolxoz və sovxozlarında taxıl və pambıq istehsalının artırılması tədbirləri haqda” 6 iyun 802 sayılı qərarları ilə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının nəzdində Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Əkinçilik İnstitutu (indiki Əkinçilik Elmi-Tədqiqat İnstitutu) yaradılmış və həmin ilin oktyabrından fəaliyyətə başlamışdır.

Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutu Sov.İKP MK-nın və SSRİ Nazirlər Sovetinin 14 fevral 1956-cı il tarixli 253 sayılı qərarına, SSRİ Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin 8 mart 1956-cı il tarixli 87 sayılı əmrinə və Azərbaycan KP MK-nın və Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin “Kənd təsərrüfatı üzrə elmi-tədqiqat müəssisələrinin işinin yaxşılaşdırılmasına dair tədbirlər haqda” 27 aprel 1956-cı il tarixli 222 sayılı qərarına uyğun olaraq Azərbaycan SSR Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin təbəçiliyinə verilmiş və əsası 1933-cü ildə qoyulmuş Tərtərdəki Azərbaycan Dövlət Seleksiya Stansiyasının (indiki Tərtər Bölgə Təcrübə Stansiyası) bazası əsasında yenidən formalaşdırılmışdır.

Respublikada taxıl istehsalının artırılması ilə əlaqədar, bu sahədə ixtisaslaşmış təsərrüfatları yüksək kondisiyalı toxumlarla təmin etmək və ölkədə toxumçuluq fəaliyyətini yaxşılaşdırmaq məqsədilə Kənd Təsərrüfatı Nazirinin 16 avqust 1993-cü il tarixli 263 sayılı əmrinə əsasən ET Əkinçilik İnstitutunun bazasında “Elit” Elm-İstehsalat Birliyi yaradılmışdır. İnstitut 2000-ci ildən etibarən Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin “Kənd təsərrüfatında elmi, elmi-texniki proqramların respublikada aparılan islahatlara və yeni iqtisadi münasibətlərə uyğunlaşdırılması, bu sahədə paralelçiliyin və pərakəndəliyin aradan qaldırılması, elmi işlərdə vahid strateji məqsədlərin formalaşması, alınan elmi nəticələrin istehsalatda tətbiqinin daha da yaxşılaşdırılması” haqqında 16 dekabr 1999-cu il tarixli 190 sayılı qərarına əsasən yaradılmış Aqrar Elm Mərkəzinin struktur təbəçiliyində fəaliyyət göstərmişdir.

Əkinçilik İnstitutu yaradılan dövrdə onun strukturuna 7 şöbə (Genetika, seleksiya və toxumçuluq, Aqrotexnika və növbəli əkin, Yem, texniki və digər bitkilər, Bitki mühafizəsi, Kənd təsərrüfatı istehsalının mexanikləşdirilməsi, İrriqasiya və meliorasiya, Elmi işlərin əlaqələndirilməsi) və 4 laboratoriya (Bitki fiziologiyası və mikrobiologiya, Bitki biokimyası, Kənd təsərrüfatı məhsullarının texnologiyası və emalı, Toxum nəzarəti) daxil idi.

Fəaliyyət göstərdiyi illər ərzində institutun strukturunda dövrün tələbinə uyğun olaraq müəyyən dəyişikliklər həyata keçirilmişdir. Belə ki, 2009-cu ildə Əkinçilik Elmi-Tədqiqat

İnstitutunun modernləşdirilməsi ilə əlaqədar köklü struktur islahatlar aparılmışdır. Bu, Azərbaycan Hökumətinin Dünya Bankının Dəstəyi ilə İkinci Kənd Təsərrüfatının İnkişafı və Kreditləşməsi Layihəsini həyata keçirməsi ilə əlaqədar olmuşdur. İnstitutun islahatdan sonrakı yeni strukturuna 3 şöbə, 4 laboratoriya, yayım və təlim əlaqə qrupu, kitabxana və kompüter mərkəzi, ictimai elmlər və xarici dillər kafedrası və ölkənin müxtəlif bölgələrində yerləşən 6 təcrübə təsərrüfatı daxil edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin “Azərbaycan Aqrar Elm Mərkəzinin və onun tabeliyindəki elmi-tədqiqat institutlarının strukturunun təkmilləşdirilməsi haqqında” 17 aprel 2015-ci il tarixli 109 nömrəli Qərarı ilə Azərbaycan ET Əkinçilik və Azərbaycan ET Yemçilik, Çəmənçilik və Otlqlar İnstitutlarının bazasında Əkinçilik Elmi-Tədqiqat İnstitutu yaradılmış və Aqrar Elm və İnnovasiya Mərkəzi tərəfindən fəaliyyəti koordinasiya olunur.

Hal-hazırda Əkinçilik ET İnstitutunun təşkilati strukturuna 8 şöbə (Bitki seleksiyası, Bitki fiziologiyası və biotexnologiya, Davamlı əkinçilik və bitki diversifikasiyası, Otlaq və biçənəklər, İnformasiya təminatı və elmi nəticələrin tətbiqi, Maliyyə və mühasibat uçotu, Hüquq, kadr və kərgüzarlığın təşkili), 5 laboratoriya (Torpaq və bitki analizləri, Dənin keyfiyyəti, Xəstəlik və zərərvericilərə nəzarət, İlkin toxumçuluq və toxumun keyfiyyəti, Yemlərin texnologiyası və zootexniki qiymətləndirilməsi), ictimai elmlər və xarici dillər kafedrası və ölkənin müxtəlif bölgələrində fəaliyyət göstərən 11 təcrübə təsərrüfatı (Tərtər BTS, Qobustan BTS, Cəlilabad BTS, Zaqatala BTS, Şəki DM (əkinçilik istiqamətli), Şəki DM (yemçilik istiqamətli), Gədəbəy DM, Abşeron YTT (əkinçilik istiqamətli), Abşeron YTT (yemçilik istiqamətli), Ağstafa YTT, Kürdəmir TSS) daxildir.

Ölkədə aqrar sahənin elmi əsaslarla inkişaf etdirilməsi üçün yüksək ixtisaslı elmi kadrlara böyük ehtiyac duyulduğundan institut yarandığı gündən onun əsas vəzifələrindən biri də ixtisaslaşdırılmış kadrların hazırlanmasından ibarət olmuşdur.

İnstitutda aspirantura və dissertantura yolu ilə seleksiya və toxumçuluq, genetica, bitki fiziologiyası, biokimya, biofizika, bitki mühafizəsi, bitkiçilik, ümumi əkinçilik, aqrofizika, aqrokimya və s. ixtisaslar üzrə elmi kadrlar hazırlanmışdır. 1972-ci ildən başlayaraq bioloqlar, kimyaçılar, aqronomlar, fiziklər, riyaziyyatçılar və s. ixtisaslı kadrlar instituta cəlb edilərək keçmiş ittifaqın müvafiq elmi mərkəzlərinə göndərilmiş və 20 il ərzində məqsədli aspiranturada müxtəlif ixtisaslar üzrə 48 mütəxəssis hazırlanmışdır. Ümumiyyətlə, institut yaranandan bu günə qədər 400-dən çox yüksək ixtisaslı elmi kadr hazırlanmışdır. Onlardan 260 nəfəri dissertasiya işlərini müvəffəqiyyətlə müdafiə edərək fəlsəfə və elmlər doktoru alimlik dərəcəsi almış, o cümlədən 80 nəfər yüksək ixtisaslı alim mütəxəssis “Bitki fiziologiyası və biotexnologiya” şöbəsində hazırlanmışdır. Bu kadrlar hazırda ölkənin müxtəlif elmi-tədqiqat və ali təhsil müəssisələrində, hökumət və dövlət orqanlarında məsul işlərdə, bəziləri isə ABŞ, İngiltərə, Türkiyə, Rusiya və digər ölkələrin elmi mərkəzlərində müvəffəqiyyətlə çalışırlar.

Yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanmasında, beynəlxalq əlaqələrin qurulması və inkişaf etdirilməsində, ümumiyyətlə keçən əsrin 70-ci illərindən sonra Əkinçilik İnstitutunun tədqiqat istiqamətlərinin müəyyən edilməsi və onların dünya elmi səviyyəsinə yüksəldilməsində və qazandığı nailiyyətlərdə dünya şöhrətli alim, əməkdar elm xadimi, akademik C.Ə.Əliyevin müstəsna xidmətləri olmuşdur.

İnstitutda S.F.Hüseynov, İ.C.Rəcəbli, V.N.Qromaçevski, K.Ə.Ələkbərov, İ.S.Səfərov, Ş.H.Səmədov, R.C.Ələsgərzadə, A.V.Rojanovskaya, S.İ.Süleymanov, Ə.C.Musayev və başqa görkəmli alimlər çalışmışlar.

Bu gün Əkinçilik institutunun işçi personalının ümumi sayı 329 nəfərdir. Bunlardan 124 nəfər elmi işçi, o cümlədən, 42 fəlsəfə və 6 elmlər doktorudur.

Əkinçilik ET İnstitutu birgə tədqiqatların aparılması, bitki genetik materiallarının mübadiləsi və müxtəlif səviyyəli müştərək tədbirlərin keçirilməsində CIMMYT (Qarğıdalı və Buğdanın Yaxşılaşdırılması üzrə Beynəlxalq Mərkəz) və ICARDA (Quraq Ərazilərdə Kənd Təsərrüfatı Tədqiqatları Beynəlxalq Mərkəzi) Beynəlxalq Mərkəzləri, Rusiya Federasiyasının P.P.Lukyanenko adına Milli Taxıl Mərkəzi (keçmiş Krasnodar ET Kənd Təsərrüfatı İnstitutu), N.İ.Vavilov adına Ümumrusiya Bitki Genetik Ehtiyatları İnstitutu (VİR), Ümumrusiya ET Tütün, Tənbəki və Tütün Məmulatları İnstitutu, V.V.Dokuçayev adına Xarkov Milli Aqrar Universiteti, M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universiteti, Türkiyə Respublikasının Əskişəhərdəki Kənd Təsərrüfatı Tədqiqatları İnstitutu, Sakaryadakı Qarğıdalı Tədqiqatları İnstitutu, Adanadakı Doğu Ağdəniz Kənd Təsərrüfatı Tədqiqatları İnstitutu, Fransanın Berjerak Toxun və Seleksiya Şirkəti, həmçinin AMEA-nın Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar, Genetik Ehtiyatlar, Torpaqşünaslıq və Aqrokimya İnstitutları, Milli Aviasiya Akademiyası ilə də elmi əməkdaşlıq edir.

Bu gün Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına və emalına dair Strateji Yol Xəritəsi və Dövlət Proqramlarında qarşıya qoyulan hədəflərə uyğun olaraq Əkinçilik ET İnstitutu qarşısında ölkənin müxtəlif aqroekoloji bölgələri üçün dənli-taxıl (buğda, arpa, qarğıdalı), dənli-paxlalı (noxud, mərcimək, soya), yem (yonca, xaşa, gülül və s.) və tütün bitkilərinin yeni, müsbət təsərrüfat göstəricilərinə malik, biotik (xəstəliklər, zərərvericilər) və abiotik (quraqlıq, yüksək temperatur, duzluluq və s.) stres amillərə davamlı sort və hibridlərinin yaradılması, onlardan yüksək və keyfiyyətli məhsul alınmasını təmin edən kompleks becərmə texnologiyalarının (o cümlədən, innovativ resurs və torpaq qoruyucu) elmi və praktiki əsaslarının işlənilib hazırlanması və tətbiqi; otlaq və biçənəklərin yaxşılaşdırılması, məhsuldarlığının artırılması və səmərəli idarə olunması; səmərəli yem rasionlarının hazırlanması və zootexniki qiymətləndirilməsi; institutun mandatına daxil olan bitki sortlarının ilkin toxumçuluğunun təşkili və yüksək kondisiyalı orijinal, super-elit və elit toxumların istehsalı; yeni sort və texnologiyaların yayımı, eləcə də informasiya-məsləhət xidmətinin gücləndirilməsi kimi vacib və əhatəli məqsəd durur. Qarşıda duran məqsədə nail olmaq üçün hazırda institutda 6 proqram (buğda, arpa, qarğıdalı, ərzaq paxlalıları, davamlı əkinçilik və bitki diversifikasiyası, yemçilik) üzrə əsasən bərk və yumşaq buğda, arpa, qarğıdalı, noxud, mərcimək, yonca, xaşa, soya və tütünün seleksiya və toxumçuluğu, fitopatologiyası, entomologiyası, genetikası, fiziologiyası, biotexnologiyası, biokimyası, becərmə texnologiyası və sair istiqamətlərdə tədqiqat işləri yerinə yetirilir.

İnstitutun mandatına daxil olan bitkilərin zəngin genofondu toplanmış, yerli və uzaq coğrafi mənşəli dənli-taxıl, paxlalı və yem bitkiləri nümunələri saxlanılan, respublikada ilk orta müddətli toxum Genbankı fəaliyyət göstərir.

Əkinçilik ET İnstitutunun fəaliyyəti dövründə respublikanın müxtəlif aqroekoloji bölgələrinə uyğun aparılan kompleks elmi-tədqiqatlar və təcrübi seleksiya işləri nəticəsində müxtəlif kənd təsərrüfatı bitkilərinin 159 sortu yaradılmış və rayonlaşdırılması üçün təqdim edilmişdir. İnstitutun 109 sortu, o cümlədən 35 yumşaq və 18 bərk buğda, 15 arpa, 1 çovdar, 1 vələmir, 1 tritikale, 8 qarğıdalı, 7 noxud, 3 mərcimək, 1 lobyə, 1 lərgə, 2 yer fındığı, 5 tütün, 7 yonca, 1 xaşa, 1 çoban toppuzu, 1 əzgən, 1 gülülcə sortu rayonlaşmış, seleksiya nailiyyətlərinin Dövlət reyestrinə daxil edilərək patentləşmişdir.

Dövlət Elm və Texnika Komitəsi tərəfindən institutun bir sıra tədqiqat işləri ixtira kimi qiymətləndirilərək 12 müəlliflik şəhadətnaməsi və səmərələşdirici təklifə 9 vəsiqə verilmişdir.

Ölkədə ilk dəfə olaraq taxıl əkinlərində resursmühafizəedici texnologiyaların (tirəyə səpin, sifir becərmə) elmi-praktiki əsasları işlənib hazırlanmış və tətbiq edilmişdir.

İnstitut tarixində yaradılan bir çox bərk buğda sortları (Mirbəşir 50, Qaraqılçiq 2 və s.) öz keyfiyyət göstəricilərinə görə, hətta, dünya standartlarından üstün olmaqla 1981-1989-cu illərdə 11 dəfə Moskva şəhərində Ümumittifaq Xalq Təsərrüfatı Nailiyyətləri Sərgisində, 19 dəfə respublika, 9 dəfə beynəlxalq sərgilərdə, o cümlədən 1982-ci ildə Əlcəzairdə və Anqolanın paytaxtı Luanda şəhərində, 1983-cü ildə Həbəşistanın paytaxtı Əddis-Əbəbə, 1984-cü ildə Macarıstanın paytaxtı Budapeştdə, 1985-ci ildə isə Hindistanın paytaxtı Dehli şəhərlərində nümayiş etdirilərək dəfələrlə yüksək mükafatlara və medallara layiq görülmüşdür.

İnstitutun fəaliyyəti dövründə alimlərin tədqiqat işlərinin nəticələri 60-a qədər kitab və monoqrafiya, 220 broşura, 3500-dən çox məqalə, 40-a qədər plakat, 50-dən çox buklet, 6 dənli taxıl və paxlalı bitki sortlarının kataloqu və institutun 31 cildlik elmi əsərləri məcmuəsində dərc edilmişdir.

Son dövrlərdə ölkəmizdə aparılan uğurlu aqrar siyasət nəticəsində institutumuzun maddi texniki bazası möhkəmləndirilmiş, elmi-tədqiqat işlərinin müasir dövrün tələblərinə uyğun şəkildə aparılması üçün biotexnologiya laboratoriyası yaradılmış, toxumun yüksək kondisiyaya çatdırılması üçün yeni toxum təmizləmə zavodları qurulmuş, Cəlilabad BTS, Şəki DM (əkinçilik istiqamətli) və Tərtər BTS-in infrastrukturu yaxşılaşdırılmışdır. Kadr potensialı son iki ildə daha da gücləndirilmişdir.

İnstitutun aparıcı alimlərinin gərgin əməyi sayəsində əldə etdikləri elmi nailiyyətlər və onların istehsalatda tətbiqi dövlət başçısı tərəfindən dəfələrlə yüksək qiymətləndirilmiş və əməkdaşların 11 nəfəri orden və medallarla təltif edilmiş, 3 nəfəri Azərbaycan Respublikasının əməkdar kənd təsərrüfatı işçisi adına, 1 nəfəri isə AR Prezidentinin fərdi təqaüdünə layiq görülmüşdür.

Əkinçilik ET İnstitutunun kollektivini 70 illik yubiley münasibətilə təbrik edirəm! Bütün əməkdaşlara tükənməz nikbinlik, məhsuldar yaradıcılıq fəaliyyəti, yeni-yeni elmi nailiyyətlər, xoşbəxt həyat, maddi rifah və möhkəm can sağlığı arzu edirəm. İnanıram ki, Əkinçilik ET İnstitutunun kollektivi gələcəkdə də əzmlə çalışaraq bu çətin, lakin şərəfli yolda uğurlar əldə edəcək, Azərbaycanın çiçəklənməsinə öz layiqli töhvəsini verərək ölkənin ərzaq təhlükəsizliyinin təminatçısı rolunu oynayacaqdır.

**Əkinçilik ET İnstitutunun direktoru,
a.e.ü.f.d., dosent Faiq Xudayev**

НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ ЗЕМЛЕДЕЛИЯ – 70 ЛЕТ

В этом году исполняется 70 лет Научно-Исследовательскому Институту Земледелия Аграрного Научного и Инновационного Центра, Министерства Сельского Хозяйства Азербайджанской Республики. За годы своей деятельности Научно-Исследовательский Институт Земледелия был ведущим исследовательским центром в области сельского хозяйства в стране, а также оказывал беспримерные услуги в обеспечении продовольственной безопасности страны. Несмотря на некоторые трудности на своем славном пути, изменились подходы к исследованиям в соответствии с требованиями времени, ученые пришедшие на замену развили научное наследие своих предшественников, были достигнуты существенные успехи во многих комплексных фундаментальных и прикладных научных работах по улучшению урожайности растений и качества, а также созданию передовых технологий выращивания.

После основания в 1945 году Академии Наук Азербайджана на базе Азербайджанского филиала Академии Наук СССР Постановлениями Совета Министров СССР от 20 мая 1950 года № 2117 «О мерах по увеличении производства пшеницы и хлопка в колхозах и совхозах Азербайджанский ССР» и ЦК КП(б) Азербайджана и Совета Министров и от 6 июня № 802 «О мерах по увеличении производства пшеницы и хлопка в колхозах и совхозах Азербайджанский ССР» при Академии Наук Азербайджана был создан Азербайджанский Научно-Исследовательский Институт Земледелия (ныне Научно-Исследовательский Институт Земледелия), который начал действовать с октября того же года.

Азербайджанский Научно-Исследовательский Институт Земледелия согласно Постановлению ЦК КПСС и Совета Министров СССР от 14 февраля 1956 года № 253, приказу Министерства Сельского Хозяйства СССР от 8 марта 1956 года за № 87 и Постановлению ЦК КП Азербайджана и Совета Министров Азербайджанской ССР от 27 апреля 1956 года № 222 «О мерах по улучшению работ научно-исследовательских учреждений по сельскому хозяйству» был передан на подчинение Министерства Сельского Хозяйства Азербайджанской ССР и реформирован на базе основанной в 1933 году Азербайджанской Государственной Селекционной Станции в Тертере (ныне Тертерская Зонально-Опытная Станция).

С целью увеличения производства зерна в республике, обеспечения специализированных хозяйств высококондиционными семенами и улучшения семеноводческой деятельности согласно приказу Министра Сельского Хозяйства от 16 августа 1993 года № 263 на базе НИИ Земледелия было создано Научно-Производственное Объединение «Элит». С 2000 года институт функционировал в структурном подчинении Аграрного Научного Центра созданного на основе решения Кабинета Министров Азербайджанской Республики от 16 декабря 1999 года №190 «О приспособлении аграрной науки и научно-технических программ к новым экономическим отношениям проводимым в республике реформам, устранения параллелизма и разбросанности в этой области, формирования единых стратегических целей в научных работах, улучшении внедрения полученных научных результатов в производство».

При основании института Земледелия в его структуру входило 7 отделов (Генетика, селекция и семеноводство, Агротехника и севооборот, Кормовые, технические и другие культуры, Защита растений, Механизация сельскохозяйственного производства, Ирригация и мелиорация, Координация научных работ) и 4 лабораторий (Физиология растений и микробиология, Биохимия растений, Технология и переработка сельскохозяйственных продуктов, Контроль семян).

За годы деятельности в структуру института были внесены определенные изменения в соответствии с требованиями времени. Так, в 2009 году в связи с модернизацией НИИ Земледелия были проведены радикальные структурные реформы в соответствии с реализацией Второго проекта развития и кредитования сельского хозяйства правительством Азербайджана при поддержке Всемирного банка. Новая обновленная структура института включала 3 отдела, 4 лаборатории, группу информации, внедрения и тренинг, библиотека и компьютерный центр, кафедра общественных наук и иностранных языков и 6 экспериментальных хозяйств, расположенных в разных регионах страны.

Постановлением Кабинета Министров Азербайджанской Республики от 17 апреля 2015 года № 109 «О совершенствовании структуры Азербайджанского Центра Аграрной Науки и подведомственных ему научно-исследовательских институтов» на базе Азербайджанского Научно-Исследовательского Института Земледелия и Азербайджанского НИИ Кормоводства, Лугов и Пастбишь был основан Научно-Исследовательский Институт Земледелия и координируется Центром Аграрной Науки и Инноваций.

В настоящее время в организационную структуру Научно-Исследовательского Института Земледелия входит 8 отделов (Селекция растений, Физиология растений и биотехнология, Устойчивое земледелие и диверсификация растений, Пастбища и Сенокосы, Информационное обеспечение и внедрение научных результатов, Финансы и бухгалтерский учет, Право, кадры и организация делопроизводства), 5 лабораторий (Анализ почвы и растений, Качество зерна, Контроль за болезнями и вредителями, Первичное семеноводство и качество семян, Технология кормов и зоотехническая оценка), кафедра Общественных наук и иностранных языков и 11 экспериментальных хозяйств, функционирующих в различных регионах страны (Тетерский ЗОС, Гобустанский ЗОС, Джалилабадский ЗОС, Закатальский ЗОС, Шекинский ОП (по земледелию), Шекинский ОП (по кормоводству), Гадабекский ОП, Апшеронский ПЭХ (по земледелию), Апшеронский ПЭХ (по кормоводству), Акстафинский ПЭХ, Кюрдамирская ЭИС).

В связи с большой потребностью в высококвалифицированных научных кадрах для научно обоснованного развития аграрного сектора страны, одним из первостепенных задач института, со дня его основания, была подготовка научных кадров высшей квалификации.

Институт подготовил научные кадры по специальности селекция и семеноводство, генетика, физиология растений, биохимия, биофизика, защита растений, растениеводство, общее земледелие, агрофизика, агрохимия и др. через аспирантуру и диссертантуру. Начиная с 1972 года биологи, химики, агрономы, физики, математики и др. квалифицированные кадры были привлечены в институт и направлены в соответствующие научные центры бывшего союза и за 20 лет было подготовлено 48 кадров различных специальностей в целевой аспирантуре. В целом с момента основания института подготовлено более 400 высококвалифицированных научных кадров. 260 из них успешно защитили диссертации и были удостоены ученой степени доктора философии и доктора наук, а также 80 ученых

высокой квалификации прошли подготовку в отделе «Физиология растений и биотехнология». В настоящее время эти сотрудники успешно работают в различных научно-исследовательских организациях и высших учебных заведениях страны, на ответственных должностях в правительственных и государственных органах, а также в научных центрах США, Англии, Турции, России и других стран.

Исключительный вклад и услуги всемирно известного ученого, заслуженного деятеля науки, академика Дж.А.Алиева в основном после 70-х годов прошлого века в подготовке высококвалифицированных кадров, установление и развитие международных связей, определение исследовательских направлений Института Земледелия, продвижение их на мировой научный уровень и в его достижениях неоспоримо.

В институте работали выдающиеся ученые С.Ф.Гусейнов, И.Дж.Раджабли, В.Н.Громачевский, К.А.Алекперов, И.С.Сафаров, Ш.Г.Самадов, Р.С.Аласгарзаде, А.В.Рожановская, С.И.Сулейманов, А.Дж.Мусаев и др.

Сегодня общее число рабочего персонала Института Земледелия составляет 329 человек. Из них 124 научные сотрудники, в том числе 42 доктора философии и 6 докторов наук.

НИИ Земледелия сотрудничает с Международными центрами СИММИТ (Международный центр по улучшению кукурузы и пшеницы) и ИКАРДА (Международный центр сельскохозяйственных исследований в засушливых территориях), Национальным центром зерна Российской Федерации им. П.П.Лукияненко (бывший Краснодарский НИИСХ), Всероссийским институтом генетических ресурсов растений им. Н.И. Вавилова (ВИР), Всероссийским научно-исследовательским институтом табака, махорки и табачных изделий, Харьковским национальным аграрным университетом им. В.В.Докучаева, Московским государственным университетом им. М.В.Ломоносова, Институтом сельскохозяйственных исследований Турецкой Республики в Эскишехире, Институтом исследований кукурузы в Сакарье, Институтом сельскохозяйственных исследований Восточного Средиземноморья в Адане, Французской компанией Бержерак Семена и Селекция, а также институтами Молекулярной биологии и биотехнологии, Генетических ресурсов, Почвоведения и агрохимии НАНА, Национальной Авиационной Академией в проведении совместных исследований, мероприятий различного уровня и по обмену растительными генетическими материалами.

Сегодня в соответствии с целями, предусмотренными в Государственных Программах и Стратегической Дорожной Карте по производству и переработке сельскохозяйственной продукции в Азербайджанской Республике, перед Институтом Земледелия поставлены важные и всеобъемлющие задачи создания для различных агроэкологических регионов страны новых сортов и гибридов зерновых (пшеница, ячмень, кукуруза), бобовых (нут, чечевица, соя), кормовых растений (люцерна, эспарцет, вика и др.) и табака с положительными экономическими показателями, устойчивыми к биотическим (болезни, вредители) и абиотическим (засуха, высокая температура, засоление и др.) стрессовым факторам, разработка и применение научных и практических основ комплексных технологий возделывания (в том числе инновационных ресурсо- и почвозащитных), обеспечивающих получение высококачественной продукции; улучшение пастбищ и сенокосов, повышение урожайности и эффективное управление, составление эффективных кормовых рационов и зоотехническая оценка; организация первичного семеноводства сортов растений, входящих в мандат института, и производство высококачественных оригинальных, суперэлитных и

элитных семян; распространение новых сортов и технологий, а также усиление информационно-консультационных услуг. Для достижения предстоящей цели в настоящее время институте осуществляется 6 программ (пшеница, ячмень, кукуруза, продовольственные бобовые, устойчивое земледелие и диверсификация растений, кормовые), где в основном ведутся исследовательские работы по селекции и семеноводству, фитопатологии, энтомологии, генетики, физиологии, биотехнологии, биохимии, технологии выращивания и т.д. твердой и мягкой пшеницы, ячменя, кукурузы, нута, чечевицы, люцерны, эспарцета, сои и табака.

Собран богатый генофонд растений входящих в мандат института и функционирует первый в республике семенной Генбанк среднесрочного хранения, в коллекции которого, содержатся образцы зерновых, зернобобовых и кормовых культур местного и географически отдаленного происхождения.

В результате комплексных научно-исследовательских и опытно-селекционных работ, проведенных в соответствии с различными агроэкологическими зонами республики, создано и представлено на районирование 159 сортов различных сельскохозяйственных культур. 109 сортов института, в том числе 35 мягкой и 18 твердой пшеницы, 15 ячменя, 1 ржи, 1 овса, 1 тритикале, 8 кукурузы, 7 гороха, 3 чечевицы, 1 фасоли, 1 вики, 2 арахиса, 5 табака, 7 люцерны, 1 эспарцета, 1 ежа зборной, 1 прутняка, 1 чины - районированы, внесены в Государственный реестр селекционных достижений, запатентованы.

Государственный Комитет по Науке и Техники признал ряд исследовательских работ института изобретением и выдал 12 авторских свидетельств и 9 удостоверений на рационализаторские предложения.

Впервые в стране разработаны и внедрены научно-практические основы ресурсосберегающих технологий (гребневой посев, нулевая обработка) в посевах зерновых культур.

Многие созданные за время существования института сорта твердой пшеницы (Мирбашир 50, Гарагылчыг 2 и др.) превышая мировые стандарты по качеству: в 1981-1989 гг. представлялись на Всесоюзной Выставке Достижений Народного Хозяйства в Москве 11 раз, 19 раз на республиканских, 9 раз в международных выставках, также в 1982 году, в Алжире и в столице Анголы в городе Луанде, в 1983 году в столице Эфиопии в Аддис-Абебе, в 1984 году в столице Венгрии в Будапеште и в 1985 году в столице Индии в городе Дели и неоднократно награждались высокой степенью призами и медалями.

За время деятельности института результаты исследовательских работ ученых опубликованы в около 60 книгах и монографиях, 220 брошюрах, более 3500 статьях, около 40 плакатах, более 50 буклетах, 6 каталогах сортов зерновых и бобовых культур и 31 томах сборника научных трудов института.

В результате успешной аграрной политики, проводимой в нашей стране, была усилена материально-техническая база института, создана биотехнологическая лаборатория для проведения научных исследований в соответствии с современными требованиями, построены новые семеноводческие заводы для доведения семян высокой кондиции, улучшена инфраструктура Джалилабадской ЗОС, Тетерской ЗОС и Шекинского ОП (по земледелию). За последние два года кадровый потенциал еще больше укрепился.

Научные достижения, полученные благодаря упорной работе ведущих ученых института и их применения в производство были высоко оценены главой государства, 11 сотрудников были награждены орденами и медалями, 3 сотрудника удостоены звания

Заслуженного работника сельского хозяйства Азербайджанской Республики и 1 удостоен персональной пенсии Президента.

Поздравляю коллектив НИИ Земледелия с 70-летним юбилеем! Желаю всем сотрудникам неиссякаемого оптимизма, плодотворной творческой деятельности, новых научных достижений, счастливой жизни, материального благополучия и крепкого здоровья. Я уверен, что коллектив НИИ Земледелия будет продолжать работать и в будущем на этом трудном, но славном пути, внося достойный вклад в процветание Азербайджана и играть роль гаранта продовольственной безопасности страны.

*Директор НИИ Земледелия,
д.ф.а.н, доцент Фаик Худаев*

RESEARCH INSTITUTE OF CROP HUSBANDRY - 70 YEARS

This year marks 70th anniversary of the Research Institute of Crop Husbandry, the Agrarian Science and Innovation Center, the Ministry of Agriculture of the Republic of Azerbaijan. Over the years, the Research Institute of Crop Husbandry has been the leading research center in the field of agriculture in the country, and also provided unexampled services in ensuring the food security of the country. Despite some difficulties on their glorious way, the approaches to research have changed according to the requirements of the time, the scientists developed the scientific heritage of their predecessors, significant successes were achieved in many complex fundamental and applied scientific works to improve plant productivity and quality, as well as to create advanced cultivation technologies.

After the establishment in 1945 of Academy of Sciences of Azerbaijan on the basis of Azerbaijan branch of Academy of Sciences of USSR by decisions of Council of Ministers of USSR No. 2117 dating May 20, 1950 "Measures on the increase of wheat and cotton production in kolkhozes and sovkhozes of Azerbaijan SSR" and Central Committee of Communist Party (b) of Azerbaijan and Council of Ministers No. 802 dating June 6, "Measures on the increase of wheat and cotton production in kolkhozes and sovkhozes of Azerbaijan SSR" Azerbaijan Research Institute of Crop Husbandry (now Research Institute of Crop Husbandry) was founded at Academy of Sciences of Azerbaijan, which started to operate in October of the same year.

The Azerbaijan Research Institute of Crop Husbandry according to decisions of Central Committee of CPSU and the Council of Ministers of USSR No. 253 dating February 14, 1956 and the Ministry of Agriculture of USSR No. 87 dating March 8, 1956 and by decision of CC of CP of Azerbaijan and Council of Ministers of Azerbaijan SSR No. 222 dating April 27, 1956 on "Improvement of the activities of research institutions on agriculture" was transferred under the subordination of Ministry of Agriculture of Azerbaijan SSR and reorganized on the basis of Azerbaijan State Selection Station founded in 1933 in Terter (now the Terter Regional Experimental Station).

In order to increase grain production in republic, provide specialized farms with high-quality seeds and improve seed-growing activities, according to decision of the Minister of Agriculture No. 263 dating August 16, 1993, the Scientific Industrial Association "Elite" was established on the basis of Research Institute of Crop Husbandry. Since 2000, institute has functioned under the structural subordination of Agrarian Scientific Center, founded on the basis of decision of Cabinet of Ministers of Republic of Azerbaijan No. 190 dating December 16, 1999, to "Combine agrarian science and scientific-technical programs with new economic relations and reforms being conducted in the republic, as well as elimination of duplication and unsystematic characters in this area, to form common strategic objectives in researches, improve application of the obtained scientific results into production".

Since the time when institute of Crop Husbandry was founded, its structure included 7 departments (Genetics, breeding and seed production, Agrotechnics and crop rotation, Fodder, industrial and other crops, Plant protection, Mechanization of agricultural production, Irrigation and melioration, Coordination of scientific works) and 4 laboratories (Plant physiology and microbiology, Plant biochemistry, Technology and processing of agricultural products, Seed

control).

Over the years of activity, certain changes have been made to the structure of institute according to the requirements of the time. Thus, in 2009, in connection with the modernization of Research Institute of Crop Husbandry, radical structural reforms were carried out in accordance with the implementation of the Second Agricultural Development and Credit Project by Government of Azerbaijan with World Bank support. The newly updated structure of the institute included 3 departments, 4 laboratories, group of information, implementation and training, library and computer center, department of social sciences and foreign languages and 6 experimental farms located in different regions of the country.

By the Decree of the Cabinet of Ministers of the Republic of Azerbaijan dated April 17, 2015 No. 109 "On improving the structure of the Azerbaijan Center of Agrarian Science and its subordinate research institutes" on the basis of the Azerbaijan Research Institute of Crop Husbandry and Azerbaijan Research Institute of Fodder crops, meadows and pastures, the Research Institute of Crop Husbandry was founded and is coordinated by the Center for Agricultural Science and Innovation.

Currently, the organizational structure of the Research Institute of Crop Husbandry includes 8 departments (Plant Breeding, Plant Physiology and Biotechnology, Sustainable Agriculture and Plant Diversification, Pastures and Hayfields, Information Support and Implementation of Scientific Results, Finance and Accounting, Law, Human Resources and Office work organization), 5 laboratories (Soil and plants analysis, Grain quality, Disease and pest control, Primary seed production and seed quality, Feed technology and zootechnical assessment), Department of Social Sciences and Foreign Languages and 11 experimental farms operating in various regions of the country (Teter RES, Gobustan RES, Jalilabad RES, Zakatala RES, Sheki BS (on agriculture), Sheki BS (on fodder), Gadabay BS, Apsheron SEF (on agriculture), Apsheron SEF (on fodder), Akstafa SEF, Kurdamir ETS).

In connection with the great need for highly qualified scientific personnel for the scientifically grounded development of the country's agricultural sector, one of the main tasks of the institute, since the establishment, has been the training of highly qualified, specialized scientific personnel.

The institute has trained scientific personnel in the field of breeding and seed production, genetics, plant physiology, biochemistry, biophysics, plant protection, plant breeding, general agriculture, agrophysics, agrochemistry. Beginning in 1972, biologists, chemists, agronomists, physicists, mathematicians, and other qualified personnel were attracted to the institute and directed to the corresponding scientific centers of the former union and for 20 years trained 48 scientists of various specialties in post graduate schools. Since of its foundation, the institute has trained more than 400 highly qualified scientific personnel. 260 of them successfully defended their dissertations and were awarded the degree of Doctor of Philosophy in Science, as well as 80 highly qualified students were trained in the Department of Plant Physiology and Biotechnology. At the present time, they are successfully working in various scientific and research organizations and higher educational institutions of the country, in the authorizes positions in the government and state bodies, also in scientific centers in USA, England, Turkey, Russia and other countries.

The exceptional contribution and activity of the world famous scientist, honored scientist, academician J.A. Aliyev, mainly after the 70s of the last century, in training of highly qualified personnel, establishment and development of international relations, definition of research directions of Institute of Crop Husbandry, their promotion to the world scientific level and its

achievements are undeniable.

Outstanding scientists S.F.Huseynov, I.J.Rajabli, V.N.Gromachevsky, K.A.Alekperov, I.S.Safarov, Sh.G.Samadov, R.S.Alasgarzade, A.V.Rojanovskaya, S.I.Suleymanov, A.J.Musaev and others worked at the institute.

Today the total number of the staff of the Institute of Crop Husbandry is 329 people. Of these, 124 are scientists, including 42 doctors of philosophy and 6 doctors of science.

Institute of Crop Husbandry cooperates with the International Centers CIMMYT (International Maize and Wheat Improvement Center) and ICARDA (International Center for Agricultural Research in the Dry Areas), the National Center of Grain named after P.P. Lukyanenko (former Krasnodar Research Institute of Agriculture), N.I. Vavilov All-Russian Institute of Plant Genetic Resources (VIR), All-Russian Scientific Research Institute of Tobacco, Makhorka and Tobacco Products, Kharkiv National Agrarian University named after V.V. Dokuchaev, Lomonosov Moscow State University, Agricultural Research Institute Eskisehir, Turkey, Maize Research Institute Sakarya, Turkey, Institute for Agricultural Research of the Eastern Mediterranean in Adana, Bergerac Seed and Breeding company France, as well as the Institutes of Molecular Biology and Biotechnology, Genetic Resources, Soil Science and Agrochemistry of ANAS, the National Aviation Academy in conducting joint research, events at various levels and the exchange of plant genetic materials.

Today, in accordance with the goals stipulated in the State Programs and the Strategic Roadmap for the production and processing of agricultural products in the Republic of Azerbaijan, important and comprehensive tasks have been set for the Institute of Crop Husbandry to create new varieties and hybrids of cereals (wheat, barley, corn) for various agro-ecological regions of the country, legumes (chickpea, lentil, soybean), forage plants (alfalfa, sainfoin, vetch, etc.) and tobacco with positive economic indicators, resistant to biotic (diseases, pests) and abiotic (drought, high temperature, salinity, etc.) stress factors, development and application of scientific and practical basis of integrated cultivation technologies (including innovative resource saving and soil protection), ensuring the obtain of high-quality products; improvement of pastures and hayfields, increasing yields and effective management, preparation of effective feed rations and zootechnical assessment; organization of primary seed production of plant varieties included in the mandate of the institute, and the production of high-quality original, super-elite and elite seeds; the spread of new varieties and technologies, as well as the strengthening of information-consulting services. To achieve this goal, the Institute is currently implementing 6 programs (wheat, barley, maize, food legumes, sustainable agriculture and plant diversification, forage), where research is mainly carried out on breeding and seed production, phytopathology, entomology, genetics, physiology, biotechnology, biochemistry, growing technology, etc. of durum and bread wheat, barley, maize, chickpea, lentil, alfalfa, sainfoin, soybean and tobacco.

The rich gene pool of plants included in mandate of the institute has been collected and the first in republic seed Genbank for medium-term storage is functioning, the collection of which contains local and geographically distant origin samples of cereals, legumes and fodder crops.

As a result of complex research and experimental-breeding works carried out in accordance with various agro-ecological zones of the republic, 159 varieties of various agricultural crops have been created and submitted for zoning. 109 varieties of the institute, including 35 bread and 18 durum wheat, 15 barley, 1 rye, 1 oat, 1 triticale, 8 maize, 7 pea, 3 lentil, 1 bean, 1 vetch, 2 ground nut, 5 tobacco, 7 alfalfa, 1 sainfoin, 1 cocksfoot, 1 vitex, 1 grass pea - zoned, included in the State

Register of Breeding Achievements, patented.

The State Committee on Science and Technology recognized a number of research works of the institute as an invention and issued 12 certificates of authorship and 9 certificates for rationalization proposals.

For the first time in the country, the scientific and practical basis of resource-saving technologies (bed planting, zero tillage) have been developed and introduced in grain crop sowings.

Many of durum wheat varieties created during the operation of institute (Mirbashir 50, Garagylchyg 2, etc.) exceed of world quality standards on grain quality: during 1981-1989 were presented at the All-Union Exhibition of Achievements of the National Economy in Moscow 11 times, 19 times at republican, 9 times at international exhibitions, including exhibition in 1982 in Algeria and in Luanda, the capital of Angola, in 1983 in Addis Ababa, the capital of Ethiopia, in 1984 in Budapest, the capital of Hungary and in 1985 in Delhi the capital of India, and repeatedly awarded high prizes and medals.

During the activity of the Institute, the results of research work of scientists have been published in about 60 books and monographs, 220 brochures, more than 3500 articles, about 40 posters, more than 50 booklets, 6 catalogs of grain crop and food legume varieties and 31 volumes of the proceedings of scientific works of the Institute.

As a result of the successful agrarian policy pursued in our country, the material and technical base of the institute was strengthened, a biotechnological laboratory was created to conduct researches in accordance with modern requirements, new seed-cleaning plants were built to bring seeds of high quality, the infrastructure of the Jalilabad RES, Teter RES and Sheki BS (on agriculture). Over the past two years, human resources have been further strengthened.

The scientific achievements obtained thanks to the hard work of the leading scientists of the institute and their application in production were highly appreciated by the head of state, 11 employees were awarded with orders and medals, 3 employees were awarded to the title of Honored Worker of Agriculture of the Republic of Azerbaijan and 1 was awarded a personal pension of the President.

I would like to congratulate the staff of the Research Institute of Crop Husbandry on the 70th anniversary! I wish all employees inexhaustible optimism, fruitful creative activity, new scientific achievements, a happy life, material well-being and good health. I am sure that the staff of the Research Institute of Crop Husbandry will continue to work in the future on this difficult but glorious path, making a worthy contribution to the prosperity of Azerbaijan and playing the role of a guarantor of food security in the country.

***Director of Research Institute of Crop Husbandry,
PhD, Associate Professor Faik Khudaev***